

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

СИЛАБУС КУРСУ
«БЕЗВІДРИВНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література)
освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і
література)»

2022 рік вступу

Рік навчання: 3
Семестри: 6
Кількість кредитів: 6
Загальна кількість годин - 180

Пояснювальна записка

Студенти третього курсу проходять педагогічну практику, керівництво якою здійснюється викладачами кафедри педагогіки та менеджменту освіти.

Безвідривна практика має свої особливості. Правильна її організація сприяє формуванню вмінь і навичок спостерігати за педагогічним процесом і аналізувати його, відчуті усю складність і привабливість обраної професії. Педагогічна діяльність студентів передбачає знайомство з організацією освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти, практикою виховної роботи в усій її багатогранності та складності, а також опанування складовими професійної компетентності майбутнього вчителя, які базуються на знаннях теорії й практики навчання та виховання.

За термін практики студент-практикант вивчає досвід роботи школи з актуальних проблем виховання учнів різного віку, знайомиться з роботою класного керівника, його документацією, під керівництвом групового керівника та класного керівника розробляє план-конспект та проводить виховний захід у класі, за яким закріплений, знайомиться з роботою вчителя-предметника на уроках, вивчає вікові та індивідуальні особливості дітей середнього шкільного віку, досліджує їхні психологічні особливості, способи активізації і підтримки уваги та пам'яті, розвиток розумової діяльності учнів, відвідує уроки за фахом, спостерігає за освітньо-виховною діяльністю вчителя-предметника, за потреби – допомагає виготовляти наочні дидактичні та виховні матеріали.

Під час педагогічної практики створюються умови для реалізації набутих знань з соціально-гуманітарних, фахових дисциплін, з педагогіки та психології.

Метою педагогічної практики є формування професійних знань, умінь, навичок практичної діяльності, вироблення мотивації, професійної компетентності, розвиток педагогічного мислення, педагогічної спрямованості в діяльності, формування професійно значущих якостей, навичок самоосвіти та самовдосконалення.

Основні **завдання** педагогічної практики (безвідривної):

- формувати інтерес до професії вчителя, творче ставлення до педагогічної діяльності;
- здобувати професійні навички й уміння роботи з дітьми;
- ознайомитись із системою виховної роботи школи та класу;
- розвивати вміння застосовувати різноманітні форми освітньо-виховної роботи (виховний захід, позакласне заняття з предмету тощо);
- вчити студентів організовувати виховний процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- ознайомити студентів із структурою закладу загальної середньої освіти, та його адмініструванням;
- формувати у студентів уміннями спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід організації й проведення виховної роботи з школярами, ознайомлювати практикантів із прийомами вивчення та дослідження освітньо-виховного процесу, аналізу діяльності учнів, класного керівника, вчителя-предметника;
- формувати вміння планувати, проводити та аналізувати свою організаційно-виховну діяльність;
- розвивати у студентів уміння працювати з педагогічною та методичною літературою, підручниками, навчальними посібниками, дидактичними матеріалами;

Мета, завдання та зміст педагогічної практики (безвідривної) спрямований на формування в здобувачів вищої освіти інтегральної, загальних та фахових компетентностей, зокрема:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність реалізовувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні.

ЗК 6. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

ЗК 9. Здатність до генерування нових ідей, адаптації та дії в новій ситуації, ініціативності та підприємливості.

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності, мотивувати здобувачів освіти, колег та батьків до досягнення спільної мети.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми, цінувати та поважати різноманітність та полікультурність.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ФК 5. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного досвіду.

ФК 6. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обрати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 7. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення здобувачів освіти в процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК 8. Здатність орієнтуватися в літературному процесі України та інших країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури здобувачів освіти, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ФК 9. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

ФК 11. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні освітні ресурси з метою удосконалення навчально-методичного забезпечення для проведення занять.

ФК 13. Здатність усвідомлювати та поцінювати відчуття, почуття, емоції, потреби інших людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

ФК 14. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.

ФК 15. Здатність прогнозувати ефективність і результативність освітнього процесу з метою планування та корекції навчальної діяльності здобувачів освіти, проектувати осередки навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням здоров'язбережувальних технологій.

ФК 16. Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (здобувачі освіти, учителі, батьки та ін.).

ФК 17. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і

фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації освітніх цілей.

ФК 19. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ПРН 5. Знає специфіку перебігу літературного процесу різних країн у культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки української та інших національних літератур, художні твори класики й сучасності.

ПРН 6. Знає державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з української мови і літератури, зарубіжної літератури для закладів освіти та практичні шляхи їх реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.

ПРН 8. Уміє працювати з різними джерелами інформації (науковими, довідково-енциклопедичними, художніми, бібліографічними, навчально-методичними, цифровими та ін.), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 19. Володіє методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів з української мови і літератури, зарубіжної літератури; уміє здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії.

ПРН 20. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 21. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.

ПРН 23. Організовує освітньо-виховний процес у закладах освіти, співпрацю учнів (вихованців), ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).

ПРН 27. Ефективно організовує, аналізує, критично оцінює, несе відповідальність за результати власної професійної діяльності.

Зміст діяльності студентів-практикантів

Програма педагогічної практики студентів організовується, головним чином, через систему завдань, що тісно пов'язані з вивченням теоретичних педагогічних курсів та із самостійною аналітично-творчою діяльністю студента.

Завдання студентам-практикантам на перший період практики (перший та другий тиждень безвідривної педагогічної практики):

1. Вивчення соціально-педагогічних умов діяльності ЗЗСО; змісту виховної роботи

1.1. За час педагогічної практики дізнатися про традиції школи, класу, цікаві виховні справи, в яких беруть участь школярі.

1.2. Ознайомитись із річним і перспективним планом роботи школи, гімназії чи ліцею, в якому проходить педагогічна практика, надати їхню характеристику за поданою схемою.

1.3. Схарактеризувати стан матеріальної бази та оформлення приміщень ЗЗСО.

2. Аналіз виховної системи класу та роботи класного керівника

2.1. Проаналізувати загальну характеристику колективу класу базової школи, складену класним керівником (з плану виховної роботи класного керівника).

2.2. Відвідавши уроки, з'ясувати, як використовується принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

2.3. Проаналізувати розклад уроків у своїх класах. Чи відповідає він науково обґрунтованим вимогам та успішному засвоєнню знань учнями?

2.4. Проаналізувати план виховної роботи класного керівника. Скласти орієнтовний план виховної роботи з учнями на період педагогічної практики.

2.5. Проаналізувати форми і методи профілактичної роботи з важковиховуваними учнями, що застосовується в класі.

3. Навчальна робота

3.1. У ЗЗСО відвідати кілька уроків за фахом. Визначити їх тип та структуру. Як реалізуються на цих уроках принципи навчання і форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів?

3.2. Навести приклади, як узгоджуються словесні, індуктивні і проблемно-пошукові методи навчання в процесі вивчення однієї з тем.

3.3. Зазначити переваги і недоліки уроку як головної форми організації навчання.

3.4. Зробити аналіз відвіданого уроку за схемою (Методична рекомендація 5).

3.5. Проаналізувати навчальну програму з фахового предмету. Чи повністю реалізуються в ній принципи навчання?

4. Дослідницька робота

4.1. Вивчити за час педагогічної практики співвідношення різних методів виховання в практиці вчителів-предметників та класного керівника.

4.2. Використовуючи метод педагогічного спостереження, простежити вплив на учнів схвалення їхніх дій вчителями (форми, якою є реакція однокласників, ставлення до схвалення учнів).

4.3. Провести спостереження за оцінною діяльністю вчителя. Мета – ознайомлення з різноманітними засобами оцінювання школярів, які використовує вчитель на уроці, проаналізувати ці засоби і узагальнити.

Завдання студентам-практикантам на другий період практики:

1. Аналіз виховної системи класу та роботи класного керівника

1.1. Проаналізувати проведений у школі під час практики виховний захід.

1.2. Розробити орієнтовний зміст і структуру виховної справи з виховання національного світогляду та самосвідомості.

1.3. Скласти опитувальник для проведення бесіди зі школярами певного віку з метою педагогічного вивчення їхньої сім'ї (додаток 1,2).

1.4. Спланувати і провести індивідуальну бесіду з учнем, котрий систематично спізнюється на уроки або постійно порушує правила поведінки.

1.5. Відповідно до плану виховної роботи класного керівника визначити та проаналізувати індивідуальні і групові форми роботи з батьками (додаток 5, 6).

1.6. Надати допомогу вчителю-предметнику у підготовці та проведенні заняття гуртка або виховного предметного заходу.

2. Навчальна робота

2.1. Відвідати уроки за фахом, визначити їхні тип та структуру. Зазначити, як на цих уроках реалізується принцип навчання та форми організації навчально-пізнавальної діяльності? Як використовуються на уроках різні способи формування практичних умінь і навичок, застосовується диференційний та індивідуальний підхід до учнів?

2.2. Дослідити, чи проводиться в школі спеціальна робота з обдарованими дітьми.

2.3. Ознайомитися з обладнанням кабінету з предмету за фахом.

2.4. Ознайомитись з планом роботи факультативу (за наявністю). Відвідати факультативне заняття з предмету. Зробити аналіз одного із занять за схемою (додаток 3).

2.5. Ознайомитись з творчою лабораторією вчителя-предметника, змістом та формами організації позакласної і позашкільної роботи з предмету.

3. Дослідницька робота

3.1. Під час педагогічної практики спостерігати за педагогічними ситуаціями з школи та зробити їх психолого-педагогічний аналіз.

3.2. Провести опитування школярів з метою виявлення їх ставлення до сім'ї та життєвих цінностей.

3.3. Під час відвідування ЗЗСО спостерігати за особливостями протікання процесів учіння, виховання та міжособистісними стосунками учнів. Проаналізувати характерні епізоди чи ситуації .

Педагогічна практика передбачає можливості для збору дослідницького матеріалу для виконання у подальшому курсової роботи, розвиває навички науково-методичної діяльності. Вона є першим етапом, що дає можливість студентам зреалізувати себе як фахівця-дослідника та поєднати теорію з практикою, опанувати навичками самостійної роботи з педагогічної літературою.

3. Структура та зміст документації педагогічної (безвідривної) практики

Після завершення терміну проходження педагогічної практики студент має представити груповому керівникові на кафедру наступну документацію:

1. Індивідуальний план навчально-виховної роботи.
2. Щоденник психолого-педагогічних спостережень.
3. Розгорнутий конспект виховної справи з оцінкою класного керівника.
4. Аналіз виховного заходу вчителя.
5. Протокол уроку.
6. Аналіз уроку за поданою схемою.
7. План виховної роботи класного керівника базового класу.
8. Звіт про виконання творчих та індивідуальних завдань, передбачених програмою практики (фоторепортаж, презентація, інформаційна газета, есе, дослідницька робота, проект тощо).
9. Звіт про проходження педагогічної практики, який включає інформацію про базу практики, індивідуальну виховну роботу з класом, окремим учнем; результати психолого-педагогічних спостережень; перелік відвіданих виховних заходів, які проводилися вчителями, студентами, рекомендації та побажання щодо організації даного виду практики.

Усі документи повинні бути охайно написані від руки або віддруковані на стандартних аркушах паперу формату А4, оформлені відповідно до правил діловодства і представлені в окремих теках із титульним аркушем.

4. Норми оцінювання роботи студентів під час практики

Основні критерії оцінювання

1. Уміння застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності та теоретичне осмислення студентом практичної професійної діяльності.
2. Ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь, навичок.
3. Креативність і самостійність виконань завдань педагогічної практики.
4. Рівень удосконалення мовної, комунікативної, педагогічної, психологічної, дослідницької компетенцій.
5. Рівень професійної спрямованості.

Основними показниками для оцінювання роботи студента за час практики є: виконання програми практики, результати виконання індивідуальних завдань, навчальна і трудова дисципліна під час практики, якість звітної документації.

Ідентичні роботи оцінюються на «незадовільно».

Критерії оцінювання роботи студентів-практикантів

№ з/п	Види діяльності студента-практиканта	Кількість балів
-------	--------------------------------------	-----------------

1	Педагогічний щоденник.	30
2	Конспект виховного заходу.	20
3	Якість оформлення документації.	10
4	Дотримання режиму відвідування бази практики.	10
5	Завдання з психології.	20
	Всього	100

Під час оцінювання якості проходження практик враховуються різні види діяльності студентів.

Високий рівень (A) ставиться тоді, коли завдання практики виконані на високому рівні якості, а саме: студент проявив себе як організований, сумлінний, ініціативний у всіх видах роботи, завоював повагу і високу оцінку серед дитячого і педагогічного колективів ЗЗСО, керівників практики, у визначений термін здав належним чином оформлену документацію.

Достатній рівень (B) оцінюється педагогічна практика в тому випадку, коли завдання практики виконані на достатньому рівні якості, а саме: студентом допущено деякі помилки, які він зміг самостійно виправити або пояснити причину їхнього допущення; в ході практики студентом-практикантом не допускалась неорганізованість, шаблонність в усіх видах роботи; студент добре зарекомендував себе серед дитячого і педагогічного колективів ЗЗСО і керівників практики; у визначений термін здав належним чином оформлену документацію.

Середньо-достатній рівень (C) ставиться студенту, який повністю виконав програму практики, проявив ініціативу в роботі, однак допускав незначні помилки у реалізації окремих видів робіт і мав труднощі щодо самостійного їхнього виправлення або не міг пояснити причину їхнього допущення; в ході педпрактики студентом-практикантом не допускалась неорганізованість, шаблонність у всіх видах роботи; він добре зарекомендував себе серед дитячого і педагогічного колективів навчального закладу; здав у визначений термін правильно оформлену документацію.

Результати практики, оцінені на **середній рівень (D)** свідчать про те, що студент на задовільному рівні якості підготовлений до виконання завдань практики, допускає незначні порушення положень педагогіки і психології, які вмів виправити і пояснити при зверненні на них уваги групового керівника і не повторює їх під час подальшої роботи з дитячим колективом. Студент проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний. Студент вчасно здав документацію, в яку можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення за вказівкою групового керівника.

Рівень нижчий за середній (D, E) ставиться студенту, який виконав програму практики, однак не проявив достатніх знань з психології й педагогіки і вмів застосовувати їх у практичній діяльності, допускав помилки при плануванні і підготовці виховних заходів, не враховував у достатній мірі вікові та індивідуальні особливості дітей, їхні інтереси. Студент невчасно здав документацію.

Низький рівень з можливістю повторного складання **«незадовільно» (FX)** ставиться тоді, коли студент виявився не готовим до виконання завдань практики або безвідповідально ставився до своїх обов'язків.

Загальний бал за практику

Оцінка за ECTS	Бальна шкала навчального закладу
A	90-100
B	82-89
C	74-81

D	64-73
E	60-63
FX	35-59 (із можливістю перездачі)
F	1-34 (з обов'язковим повторним курсом)

Рекомендована література до програми практики

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. / Стинська В. В., Прокопів Л. М., Нагачевська З. І., Савчук Б. П., Стражнікова І. В., Ковальчук В. М., Салига Н. М. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів]. Івано-Франківськ : 2021. 430 с.
2. Васецька Л. І. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі: навчальний посібник для аспірантів (денна та вечірня форми навчання). Запоріжжя : 2018. 169 с.
3. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
4. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник / упорядник Л. М. Прокопів. Івано-Франківськ : 2020. 172 с.
5. Кучинська І. О. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Кам'янець Подільський : Зволейко Д. Г. 2020. 291 с.
6. Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті: навч. посібник / за заг. наук. ред. В. В. Борисова. Суми : Університетська книга, 2017. 265 с
7. Мухіна Г. В. Педагогіка та психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. Київ : Дакор, 2020. 178 с.
8. Навчальний посібник з дисципліни «Педагогіка вищої школи» / Уклад. А.В. Лисенко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 102с.
9. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 472 с
10. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
11. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с. Режим доступу: https://dspace.bdpu.org/bitstream/123456789/3261/3/Pedahohi_ka%20vyshchoyi%20shkoly.pdf
12. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. 120 с.
13. Фіцула М.М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Тернопіль: "Навчальна книга-Богдан". 192 с. [Електронний ресурс] URL : www.socgum.mdpu.org.ua/prepodavатели/kuchina/Ficula_Pedagogica.pdf